

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Забаровської Світлани Миколаївни
«Емоційна компетентність як чинник психологічного
добробуту особистості»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 053 Психологія

Актуальність теми дисертаційної роботи. Обрана тема дослідження Забаровською С.М., зважаючи на контекст війни, має неабияку актуальність, оскільки привертає увагу до внутрішніх ресурсів особистості, які розширюють вікно толерантності до стресів війни, забезпечують можливість повноцінного функціонування в екстремальних обставинах.

В своїй роботі Забаровська С.М. аргументовано окреслює параметри актуальності дисертаційного дослідження, апелюючи до статистичних відомостей Національного інституту стратегічних досліджень та Міністерства охорони здоров'я України про погіршення психоемоційного стану та психологічного добробуту українців у зв'язку з подіями повномасштабної війни. Разом з тим, дані показують, потрясіння, які переживають цивільні громадяни, є не лише чинником їх травматизації, але і важливим джерелом їх особистісного зростання та мобілізації їх ресурсів.

Проведений аналіз наукових праць, присвячених проблемі оптимізації психологічного благополуччя, дав змогу Забаровській С.М. зробити висновок про те, що актуальність дисертаційної роботи зумовлена:

- сучасними суспільними потребами щодо надання ефективної психологічної підтримки населенню в умовах новітніх загроз;
- недостатнім рівнем теоретичної та методичної розробленості досліджуваної проблеми;
- недостатністю вітчизняних досліджень, в яких би переконливо доводилось значення емоційної компетентності як чинника психологічного благополуччя людей;
- відсутністю вітчизняного стандартизованого діагностичного інструментарію з вивчення психологічного добробуту особистості.

Погоджуємося з висновками дослідниці щодо актуальності. Вважаємо, що цілком доречним є, запропонований в роботі підхід до вивчення емоційної компетентності, саме як чинника психологічного добробуту. Розробка такого підходу може дати поштовх для створення науково обґрунтованих практик і програм підтримки благополуччя громадян на основі розвитку компетентності в емоційній сфері як особистісної детермінанти й особистісного ресурсу.

Наукова новизна одержаних результатів. Робота має беззаперечну наукову новизну та теоретичне значення. Дослідниця здійснила важливу теоретичну роботу з поглиблення розуміння сутності понять «психологічний добробут» та «емоційна компетентність». Так, психологічний добробут особистості розкрито як інтегрований стійкий стан особистості, а емоційну

компетентність як результативний аспект емоційного інтелекту. Уперше здійснено теоретичний аналіз та емпіричне дослідження зв'язку емоційної компетентності з психологічним добробутом особистості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці нового діагностичного інструментарію для вивчення рівня психологічного добробуту особистості, що може бути застосований у діагностувальній роботі практичних психологів. Результати дослідження можуть бути використані при розробці нових просвітницьких, розвиткових та корекційних програм, консультативній та психотерапевтичній практиці щодо формування емоційної компетентності, попередження різного роду неблагополуччя особистості завдяки розвитку її компетентності в емоційній сфері. Отримані результати теоретичного та емпіричного досліджень були використані у розробці серії лекцій для слухачів курсів підвищення кваліфікації Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського (2023-2024 н.р.), розробці корекційно-розвиткової програми для учнівської молоді «На хвилях емоцій» (Протокол експертної групи Навчально-методичного центру психологічної служби у системі освіти Чернігівської області від 08.06.2020 №1).

Ступінь обґрунтованості наукових положень.

Обраний С.М.Забаровською підхід до вирішення поставленої проблеми, на наш погляд, є найбільш оптимальним. Дисертанткою чітко сформульовано мету роботи, логічно й вмотивовано визначені об'єкт і предмет дослідження. Зміст дисертації у повному обсязі висвітлює технологію вирішення поставлених завдань дослідження.

Дисертаційна робота Забаровської С.М. презентує достатньо повно обґрунтовані наукові положення як на рівні теоретичної пропозиції визначень основних понять, так і на рівні експериментального дослідження. Дослідниця систематизує та узагальнює різноплановий і ретельно опрацьований теоретичний та емпіричний матеріал.

В теоретичному огляді проблеми психологічного добробуту Забаровська С.М. системно підійшла до розкриття сутності явища психологічного добробуту, визначення його складових і чинників; а також до розкриття та уточнення змісту поняття «емоційна компетентність особистості», її структури, особливостей формування в процесі індивідуального розвитку людини. Особливе значення приділено з'ясуванню характеру та механізму взаємозв'язку цих психологічних явищ, а також розробці валідного діагностичного інструментарію. Зокрема, стандартизація методики проведена відповідно до наукових стандартів та вимог, що забезпечило перевірку її валідності, узгодженості та надійності.

Вірогідність одержаних результатів забезпечена як ґрунтовно розробленою методологією вихідних положень дослідження, так і кількісним та якісним аналізом значного обсягу даних. В дослідженні застосовані адекватно меті методи статистичного аналізу даних, які дозволяють з'ясувати характер взаємозв'язків та значущість відмінностей.

На різних етапах експериментальної роботи охоплено 245 осіб. Достатній об'єм вибірки забезпечує репрезентативність отриманих даних та обґрунтованість висновків.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списків використаних джерел до кожного розділу, загальних висновків, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність наукової роботи, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання відповідно до теми дисертаційного дослідження, висунуто дослідницьку гіпотезу, названі методи дослідження, визначено наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертації, окреслено структуру та обсяг роботи.

У першому розділі дисертації проведений аналіз теоретичних підходів до вивчення психологічного добробуту особистості. Проаналізовано деякі положення основних концепцій психологічного добробуту. Здійснено огляд наукових досліджень психологічного благополуччя українських науковців. Зроблено систематизацію чинників психологічного добробуту особистості.

У другому розділі дисертації проаналізовані психологічні підходи до розуміння емоційної компетентності особистості. Здійснено огляд концепцій емоційного інтелекту, як вихідного поняття. Представлено авторське визначення поняття емоційної компетентності, визначено структуру та множинні складові емоційної компетентності. У цьому розділі дисертації проаналізовано особливості розвитку емоційної компетентності на різних вікових етапах. Визначаються методичні засади діагностування емоційної компетентності особистості. Проаналізований відомий психологічний інструментарій для діагностування емоційної компетентності. Викладено результати огляду сучасних досліджень щодо вивчення зв'язку емоційного інтелекту та емоційної компетентності людини з її суб'єктивним добробутом.

У третьому розділі дисертаційного дослідження викладено програму та аналіз результатів емпіричного дослідження емоційної компетентності як чинника психологічного добробуту особистості. Описані етапи, методи і методики, схарактеризовано цільову групу та вибірку дослідження. Висвітлено концептуальні засади конструювання, процедуру та результати стандартизації авторського опитувальника на визначення психологічного добробуту особистості. Висвітлено результати емпіричного дослідження, де за допомогою застосування методів математичної статистики підтверджено, що емоційна компетентність є значущим чинником психологічного добробуту особистості та задоволеності життям.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Основні положення дисертації Забаровської С.М. викладено достатньо повно, зокрема у 17 публікаціях, із них: 5 статей – в українських фахових виданнях із психологічних наук (видання категорії Б), 10 – у збірниках конференцій та тез доповідей, 2 – публікації, які додатково відображають результати дисертації (видання категорії Б).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства», Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д.Ушинського, Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, діяльність Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Чернігівській області.

Даючи позитивну оцінку дисертаційному дослідженню Забаровської Світлани Миколаївни, вважаємо за доцільне вказати на незначні недоліки:

- не враховані гендерні та вікові особливості при вивченні емоційної компетентності, психологічного добробуту та їх взаємозв'язку;
- стандартизація методики та експериментальне дослідження проведені на різних соціально-демографічних групах, що може впливати на однорідність загальної вибірки;
- недостатньо чітко схарактеризовані сприятливі і несприятливі умови психологічного добробуту особистості.

Проте перераховані недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Уважаю, що дисертаційна робота Забаровської Світлани Миколаївни «Емоційна компетентність як чинник психологічного добробуту особистості» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія за своєю актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язання проблем, практичним значенням є самостійною закінченою науковою роботою, що відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017р. про вимоги до оформлення дисертації (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 року), а її авторка, Забаровська Світлана Миколаївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Рецензент:

Кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки,
початкової освіти, психології та менеджменту
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

Оксана Щотка